

Posudok na diplomovú prácu:

„Rímske tábory v Egypte/Roman forts in Egypt,“ Miroslava Šurinová.

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro klasickou archeologii.

Základ pomerne rozsiahlej diplomovej práce je ukotvený v bakalárskej téme, ktorá sa týkala len táborov v údolí Nílu, po značnom rozšírení diplomantka obsiahla celé územie Egypta a v komparáciách sa vydáva i do okolitých provincií rímskej ríše. Celé jej bádanie je vsadené do dlhého časového rámca od okamžiku, kedy sa Egypt stáva rímskou provinciou až po príchod moslimských vojsk Ibn al-Ása v 641. Úvodná kapitola sa venuje krátkemu náčrtu dejín krajiny v tejto dobe, ktorú delí na principát, dominát a samotnú byzantskú dobu. Nie je ovšem pravdou, ako diplomantka uvádza, že len staršia literatúra používa termíny raná a neskorá rímska doba, toto delenie sa používa stále, záleží skôr na územií tej, ktorej krajiny, francúzska napríklad používa rané a neskoré cisárstvo. Autorkino delenie je typické pre americkú odbornú literatúru. V tretej kapitole sa podrobne a zasvätené venuje typológii táborov a ich popisu. Od štvrtej potom analyzuje tábory z geografického hľadiska, začína s tábormi v nílskom údolí, v piatej prechádza na oázy: Bahréju a Chárgu. Z hľadiska posledných výskumov je nesmierne zaujímavá šiesta kapitola venovaná Východnej púšti, práve v tejto oblasti Egypta sa totiž Rimania angažovali najviac; nerasty tu ťažili v rozsahu, absolútne nezrovnateľnom so starovekým faraónskym Egyptom. Výborným predpokladom k tomu boli ich neprekonateľné logistické skúsenosti, nepretržite získavané z mnohých provincií obrovskej ríše. Diplomantka tak adekvátne tejto situácii predstavuje veľmi podrobne mnoho malých lokalít, ale akcentuje hlavne dôležité strediská ťažby nerastov a cesty, ktoré ich spájali s údolím: Qena-Mons Claudianus, Qena-Myos Hormos, Mons Porphyrites, Koptos-Bereníké. Ďalšie kapitoly popisujúce Sinaj a pobrežie Stredozemného mora sa obyčajne zriedkavo zmieňujú v súvislosti s rímskymi pevnosťami, neboli to totiž typické oblasti, či pásma kde by sa opevnenia budovali, rozhodne nie v rímskej dobe. Za Rimánov hrozilo Egyptu od mora minimálne nebezpečenstvo, už od konca Ptolemaiovcov ho mali Rimania pevne pod svojou kontrolou a v plnej miere využívali svoje dominantné postavenie. Krátku zmienku venuje i problematikým stavbám a námorníctvu. Neodmysliteľnou súčasťou každej práce, ktorá sa zaoberá antikom sú písomné pramene, ani naša diplomantka nie je výnimkou a tak cituje pasáže Strabona, Plinia Staršieho, alebo Jána z Nikae, ktoré sa nejakým spôsobom zaoberajú fortifikáciami. V poslednej dobe sa stalo pravidlom, že autori venujúci sa rôznym typom stavieb (sagrálnych, profánnych, vojenských), ich v určitom štádiu výskumu konfrontujú s písomnými zmienkami a snažia sa tak, často veľmi úspešne, doplniť už dnes chýbajúce časti mozaiky skúmanej lokality. Všetky opevnenia boli samozrejme obsadené vojenskými jednotkami, zoznamu známych jednotiek z Egypta je venovaná štrnásť kapitola.

V nasledujúcich kapitolách rozoberá diplomantka sieť pevností a dôvodov, pre ktoré sa v tej-ktorej oblasti vlastne budovali, s tým úzko súvisí funkcia táborov; iná bola vo Východnej púšti, ako zdroji prakticky nevyčerpatelných surovín a iná v Západných oázach, ktoré boli od čias faraónov hlavne dodateľmi potravín a teda zamerané jednoznačne na poľnohospodárstvo. Je treba autorku pochváliť, za logické usporiadanie práce, pretože v jej

samom závere sa nevyhla ani problematike materiálov, z ktorých sa opevnenia stavali a správne rozlišuje dôležitosť lokálnych zdrojov – buď tehly, v údolí Nílu a kameňa vo Východnej púšti, kde bol v neprítomnosti dreva, často jediným, v dostatočnom množstve prístupným materiálom. Pred pomerne krátkym záverom diplomovej práce sa autorka ešte snaží v devätnástej kapitole definovať a porovnať podobné vojenské stavby z iných afrických a predovšetkým východných provincií rímskej ríše. Záver sa mi javí ako krátky z toho dôvodu, že diplomová práca obsahuje jednak časovo, tak i geograficky veľmi, veľmi obsiahly súpis vojenských stavieb naprieč Egyptom. V závere mohla diplomantka v zhustenej a do menších úsekov koncipovaných, partikulárnych vyhodnotení, vysloviť svoje súdy o podmienkach a príčinách existencie vojenských stavieb za viac než 600 rokov egyptskej faraónskej histórie.

Veľkým kladom diplomovej práce sú prehľadné tabuľky a bohatá a výborne zorganizovaná obrazová príloha, farebná i čierno-biela s pôdorysmi pevností, ktoré sú podrobne analyzované v jednotlivých kapitolách, či dokonca série satelitných obrázkov, zachycujúcich dnešný stav pevnostných komplexov.

Zápornou stránkou práce je pomerne veľké množstvo neobratných formulácií, ktoré bolo možné odstrániť buď pozorným čítaním, alebo opravou dobrého slovenčinára: ...že je z gréčtiny z papyru = z gréckeho slova papyrus; okolo seba mali stavby prikop/príkop = vyhlbenú priekopu; opravisko lodí = doky; prepoužitie = sekundárne použitie; kolonádované ulice = ulice lemované kolonádami; ostraká z lokality píšu Dios = na ostrakách sa píše Dios; delič kontinentov = rozhranie kontinentov; moc často = veľmi často.

Ako celok hodnotím diplomovú prácu Miroslavy Šurinovej výborne, je evidentné, že problematike rímskej vojenskej architektúry a špeciálne táborem, sa venuje systematicky a dlhodobo, s prehľadom sa v nej orientuje a dôkladne preštudovala nemalé množstvo dostupnej literatúry. V budúcnosti sa snáď i sama zaraďí medzi autorov píšucich o tejto problematike a nájde si v nej oblasť/oblasti, ktoré unikli, alebo stoja na okraji záujmu súčasných odborníkov – klasických archeológov.

Praha 10.6. 2013

Doc. PhDr. Květa Smoláriková, PhD., Český egyptologický ústav FF UK Praha